autism Sverige

2026-10-28

REMISSVAR
Socialdepartementet

Dnr
S2026/01367

Yttrande över slutbetänkandet Behovsstyrd vård (SOU 2026:38)

Autism Sverige överlämnar härmed sitt yttrande över ovan rubricerat betänkande. Vi arbetar för att skapa bättre levnadsvillkor för personer med autism. Vår vision är ett samhälle där alla kan delta, där personer med autism möts med respekt och har bra livskvalitet genom hela livet. Förbundet representerar omkring 19 000 medlemmar och bland dessa finns personer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är yrkesverksamma inom området.

Allmänna synpunkter

Autism Sverige vill börja med att tacka för möjligheten att vara remissinstans då frågan i högsta grad berör vår målgrupp. Autism Sverige välkomnar starkt utredningens övergripande syfte att hälso- och sjukvården på ett bättre sätt ska leva upp till lagens krav på en tillgänglig vård som tillgodoser patientens behov av rätt vård i rätt tid, trygghet, kontinuitet och säkerhet samtidigt som behovsprincipen respekteras.

Personer med funktionsnedsättning har betydligt sämre hälsa och får senare och sämre behandling jämfört med andra målgrupper. Som exempel från vår målgrupp kan nämnas att personer med autism lever i snitt 16 år kortare än andra och för personer med autism och intellektuell funktionsnedsättning (IF) är livslängden 30 år kortare än jämförelsegruppen enligt en studie från KIND vid Karolinska Institutet. Ohälsosamma levnadsvanor, sämre tillgång till effektiva behandlingar, bristande stöd och kunskapsbaserade insatser tidigt i livet eller i ett tidigt skede samt otrygg och okoordinerad övergång från barn- till vuxensjukvård har lyfts fram som viktiga orsaker. Detta gör att för vår målgrupp handlar vårdgarantin, kortare vårdköer och tillgänglig vård efter patientens individuella behov om en ren överlevnadsfråga och är avgörande för möjligheten till att skapa sig ett gott och värdigt liv utifrån sina individuella förutsättningar.

Autism Sverige välkomnar utredningens uppdrag att ta fram förslag till en ny och stärkt vårdgaranti och förslag som underlättar för rörlighet, valfrihet och ökad kontinuitet i den specialiserade vården. Att ett särskilt fokus läggs på att korta kötiderna för barn och unga med psykisk ohälsa är av särskild vikt.

För att kunna ge den vård som en patient är i behov av och har rätt till är en vårdgaranti som utgår från patientens behov grundläggande. Det är anmärkningsvärt att det idag inte finns en enda region i Sverige som lever upp till vårdgarantin för samtliga patienter (s.110) vilket visar på det akuta stadiet av att reformera och förbättra vårdgarantin.

Autism Sverige tillstyrker därför utredningens förslag och bedömningar av föreslagna åtgärder i stora drag men vill lämna följande medskick:

Ny vårdgaranti för den specialiserade vården:
Det är av stor vikt för vår målgrupp att man önskar ändra besöksgarantin till bedömningsgaranti. Då Autism Sveriges målgrupp primärt har en funktionsnedsättning som mycket väl kan vara dold, behövs det en garanti att bedömning görs efter patientens behov av vård, oavsett vad patienten söker för. Autism Sverige ser mycket positivt på förslaget till en ny förstärkt vårdgaranti om 60 dagar för planerad vård som också inkluderar en större del av vårdkedjan och att besöksgarantin föreslås ändras till en garanti om medicinsk bedömning av legitimerad personal inom 30 dagar.

Autism Sverige välkomnar också förslaget att inkludera åtgärder som behövs för att göra en medicinsk bedömning inom dessa 30 dagar. Här vill vi uppmärksamma utredningen på att för personer med autism och IF behövs inte sällan narkos för att kunna göra åtgärder såsom provtagning eller enklare undersökningar men att tillgången till sådan är mycket problematisk och är också en fråga som behöver lyftas i ett nationellt perspektiv. Autism Sverige vill dock betona att vikten av kompetensutveckling hos personalen gällande autism är avgörande för att patienten ska kunna få den vård som den har rätt till. En fördjupad bedömning ger personalen rätt förutsättningar för att se hela behovet och ger patienten förutsättningar för en vård som är anpassad efter patientens förutsättningar och behov.

En lagstadgad vårdgaranti för barn- och ungdomspsykiatrin:
Autism Sverige välkomnar utredningens förslag om en lagstadgad vårdgaranti om 30 dagar för planerad vård inom barn- och ungdomspsykiatrin. Att investera i barn och ungdomars mående är av särskild vikt för att också stärka samhället i stort och att ge dem rätt förutsättningar för att utvecklas till den bästa versionen av dem själva. Detta utgör också en central roll i att leva upp till Barnkonventionens artiklar och principen om barnets bästa. Autism Sverige delar utredningens bedömning om att mer måste göras för att barn och unga erbjuds tidiga och stegvisa insatser. Inte minst behövs en bättre samordning av insatser men också att riktlinjer och föreskrifter delas av elevhälsan och hälso- och sjukvården. Autism Sverige anser att ökade resurser till barn- och ungdomspsykiatrin här är ett måste för att kunna leva upp till den kvalité som krävs för att kunna ge den vård som barnet är i behov av.

Möjligheten till vård utanför sin egen region:
Autism Sverige välkomnar att regionerna ges möjlighet att se till att patienten får den

vård som den är i behov av i en annan region om man inte kan leva upp till vårdgarantin. Det är dock viktigt att både patienten och den nya regionen kan ta del av information och journal på ett sätt som är förståeligt och tillgängligt efter patientens individuella förmåga.

Personer med autism är ofta känsliga för förändringar, och framför allt när detta görs snabbt. Därför är en tillgänglighetsaspekt inom vården av största vikt för att trygga patienten i sitt sökande av vård, framför allt om detta behöver göras i en annan region. Det är också bra att ansvaret läggs på regionerna att organisera och planera verksamheten med ansvar för tillgängligheten i vården kopplat till Hälso- och sjukvårdslagen. Allt för ofta läggs ansvaret på patienten och dess närstående i samordningen kring vårdinsatser – exempelvis vid övergång från barn- till vuxenvård. Att allt större vikt nu läggs på sjukvården och regionerna är därför mycket positivt eftersom det både kommer avlasta och förhoppningsvis förtydliga vårdresan för patienten och dess enskilda behov. Autism Sverige välkomnar därför starkt att samordningsansvaret för vården läggs på regionerna.

Uppföljning kring att hjälpmedel ska ingå i högkostnadsskyddet:
Många av Autism Sveriges medlemmar är i behov av hjälpmedel på olika sätt. Eftersom förskrivningen av hjälpmedel ser olika ut i olika regioner välkomnar Autism Sverige utredningens bedömning om att regeringen bör tillsätta en utredning kring kostnader för dessa. Hjälpmedel ska aldrig bli en fråga om vem som har råd eller inte råd beroende på var man bor. Hjälpmedel är avhängigt för att klara vardagen och då måste man kunna garanteras en jämlik och tillgänglig vård oberoende var i Sverige man bor. Autism Sverige välkomnar därför skarpt utredningens bedömning om att utreda frågan om att hjälpmedlet ska ingå i högkostnadsskyddet.

Information på ett tillgängligt och inkluderande sätt utifrån patientens behov:
Precis som många andra remissinstanser har noterat så vill även Autism Sverige trycka på behovet av att information till patienten kommuniceras på ett tillgängligt och inkluderat sätt. Detta ska göras på ett sätt så patienten själv förstår och kan ta till sig informationen. En vårdgaranti kommer aldrig kunna uppfyllas helt om inte patienten förstår vad som sägs. Detta gäller kommunikation och information i alla led över hela vårdkedjan. För Autism Sveriges målgrupp kan detta exempelvis innebära kognitiv tillgänglighet, visuellt stöd i förväg (bildstöd/AKK) med mera.

Uppföljning av vårdgarantin och utvärdering ur ett patientperspektiv:
Autism Sverige delar starkt utredningens syn att regeringen bör ge Myndigheten för vård-

och omsorgsanalys i uppdrag att utvärdera konsekvenserna av den nya vårdgarantin ur ett patientperspektiv.

Nationella principer för ersättningar och avgifter:
Autism Sverige delar utredningens bedömning om vikten av nationella principer för ersättningar och avgifter inom hälso- och sjukvården och en nationell funktion för att stärka samordning och kontroll.

Stockholm enligt ovan,

Camilla Rosenberg
Förbundsordförande

genom Gabrielle Göthberg von Troil
Intressepolitisk utredare